

Сухачова І. О.,
здобувач Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук

ВПЛИВ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ НА РЕАЛІЗАЦІЮ ПРОКУРОРОМ ФУНКЦІЇ ОБВИНУВАННЯ

Елементом механізму реалізації прокурором функції обвинувачення є не лише положення Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), але й рішення ЄСПЛ, які визнаються національним законодавством джерелом права. Так, вважаємо, що забезпечення реалізації прокурором гарантій захисту прав, свобод та інтересів особи при реалізації функції обвинувачення має здійснюватися з урахуванням практики ЄСПЛ.

Теоретичні та практичні аспекти використання практики ЄСПЛ у кримінальних провадженнях ставали предметом наукових досліджень О. В. Бурлаки, І. В. Гловюк, В. О. Гринюка, М. А. Макарова, Т. О. Музиченко, М. А. Погорецького, Д. Б. Сергєєвої, О. С. Старенького, М. С. Туманянц, Л. Д. Удалової, В. І. Фаринника, С. В. Шапутько, А. В. Чуба, О. Г. Яновської та інших фахівців. Водночас, у працях вчених не приділялася достатня увага реалізації прокурором функції обвинувачення у світлі практики Європейського суду з прав людини, що зумовлює необхідність подальшого наукового дослідження окресленого питання.

Основою для реалізації прокурором функції обвинувачення, зокрема застосування заходів примусу, є положення ст. 1 Загальної декларації прав людини, за яким всі люди є вільними та рівними в своїй гідності та правах, а також проголошена ст. 12 Загальної декларації прав людини вимога про те, що ніхто не може зазнавати безпідставного втручання у його особисте та сімейне життя, безпідставного посягання на недоторканість його житла, таємницю його кореспонденції або на його честь та репутацію [1].

Результати проведеного аналізу практики ЄСПЛ дають змогу констатувати, що у своїх рішеннях Суд визначив мінімальні гарантії, які мають бути викладені в законі з метою уникнення порушення прав особи, передбачених Конвенцією. Узагальнюючи викладене, до таких гарантій можемо віднести наступні:

- Інформація отримується прокурором на підставі закону;

- положення закону відповідають вимогам доступності, чіткості та передбачуваності;
- прийняття рішень щодо застосування заходів примусу повинні бути предметом судового контролю;
- такий контроль повинен передбачати можливість особі навести свої аргументи;
- особа, інформація щодо якої передається, повинна володіти ефективними засобами захисту, що передбачали б можливість оскарження законності та обґрунтованості отримання доступу до такої інформації, а також отримання компенсації в разі виявлення порушення;
- доступ повинен надаватися лише до інформації, що необхідна для цілей розслідування;
- отримана інформація повинна належним чином фіксуватися, зберігатися та захищатися, щоб запобігати її модифікації, незаконному знищенню та поширенню (наприклад, рішенні у справі «*Roman Zakharov v. Russia*» (заява № 47143/06)).

Недотримання вказаних гарантій тягне за собою констатацію ЄСПЛ порушення прав особи, гарантованих статтями 6 та 8 Конвенції, а також ст.1 Протоколу Першого до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [2; 3].

Також слід зазначити, що порушення гарантій, визначених у практиці ЄСПЛ, особливо щодо законності та обґрунтованості процесуальних рішень, безпосередньо впливатиме на можливість використання отриманої прокурором інформації як доказу. Так, відповідно до ч. 1 ст. 87 КПК України недопустимими докази, отримані внаслідок істотного порушення прав та свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також будь-які інші докази, здобуті завдяки інформації, отриманій внаслідок істотного порушення прав та свобод людини [4].

Відтак, недодержання прокурором вказаних вище гарантій, повинно тягти визнання отриманих доказів недопустимими.

З огляду на результати аналізу наукової літератури, матеріалів правозастосовної практики, нагальним видається розроблення такого механізму реалізації прокурором функції обвинувачення, за якого було б дотримано розумного балансу між інтересами держави в частині забезпечення справедливого правосуддя та інтересами осіб, яким завдається істотна шкода внаслідок незаконних дій прокурора при реалізації ним владних повноважень. Вказане може бути забезпечено

шляхом врахування гарантій дотримання прав, свобод та інтересів особи, визначених практикою ЄСПЛ.

Список використаних джерел

1. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. №995_015. URL: https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_015

2. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. №995_015. URL: https://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

3. Протокол Перший до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 20.03.1952. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. №4651-VI. URL: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/print1458049476321499>.

Іскендеров Е. Ф.,

докторант кафедри кримінального процесу Одеського державного університету внутрішніх справ

**ЩОДО НАУКОВИХ КОНЦЕПЦІЙ КРИМІНАЛЬНОГО
ДОКАЗУВАННЯ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ
КРИМІНАЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ СТОРОНИ
ОБВИНУВАННЯ**

Доказування є фундаментальною науковою правовою категорією кримінального процесу, яка визначає його основний зміст, функціонування усіх його інститутів та впливає на організацію і діяльність правоохоронних, правозахисних і судових органів, та водночас є головною кримінальною процесуальною гарантією та ефективним процесуальним засобом прийняття обґрунтованих, вмотивованих і справедливих кримінальних процесуальних рішень [5, с. 64]. Кримінально-процесуальне доказування здійснюється спеціальними суб'єктами за допомогою специфічних засобів у визначеній законом формі та дає змогу виявити і обґрунтувати всю необхідну інформацію для підтвердження вини чи невинуватості особи.

Водночас, у сучасній теорії кримінального процесу відсутній єдиний підхід до розуміння доказування у кримінальному провадженні, що негативно позначається на правозастосовній